

»EVIGILATE JUSTI! — PROBUDITE SE PRAVEDNICI!«

Novi papa uzeo je ime PAVAO. Bez sumnje to ime označuje program njegova pontifikata jezgrovitije nego govor što ga je držao dan poslije svoga izbora. S napetošću očekujemo kako će duh apostola Pavla i u naše dane prostrujiti Božjom Crkvom.

Može li nam taj Pavolov duh pomoći da se snađemo u previranju liturgijskog života u Crkvi i da unesemo nešto svjetla u mnoge pojedinosti za kojima teži suvremena liturgijska obnova? Da odgovorim na to pitanje pomnivo sam pročitao sve Pavlove poslanice. Izabrao sam pojedine tvrdnje, opomene i poticaje, te ih ovdje iznosim pred našu javnost da promislimo **ŠTO NA POČETKU PONTIFIKATA PAVLA VI MORAMO NAUČITI OD APOSTOLA PAVLA ZA LITURGIJSKI ŽIVOT DANAŠNJE CRKVE.**

Nešto od onoga što ovdje želim naglasiti slaže se sa sadašnjim liturgijskim zakonodavstvom, a nešto je samo prijedlog za novo zakonodavstvo koje očekujemo.

Mysterium paschale — Vazmeno otajstvo

Središnji liturgijski misterij, misterij Kristove i naše Pashe — prelaza od ovoga svijeta k Ocu — mora biti mnogo više naglašen i proživljen nego što je to danas naglašen i proživljen. Ne samo godišnje svetkovanje Pashe i s tim združenog misterija Krštenja nego i svagdanje svetkovanje Pashe u euharistijskoj Žrtvi a također i cjelokupno vršenje liturgije, posebno čas Pohvala (Laudes) na početku dana (to je čas Kristova uskrsnuća, čas očekivanja Parusije — naše Pashe).

Kad Pavao spominje središnji događaj starozavjetne povijesti — prelaz iz egipatskog robovanja u obećanu zemlju — ističe vjeru Mojsija, glavne ličnosti u toj Pashi: »*Fide celebravit Pascha — Vjerom je svetkovao Pashu*« (Hebr 11, 28)

Pasha novoga Mojsija Krista najznačajniji je događaj Novoga Zavjeta. »*Pascha nostrum immolatus est Christus! Žrtvano je naše vazmeno Janje Krist!*« (1 Kor 5,7). Po liturgijskim misterijima Kristu Glavni pridružuju se i udovi i približuju se sve više svečanoj Pashi na koncu života i na svršetku svijeta.

Liturgijska zajednica

Liturgija je u biti djelo zajednice (leitón ergon — zajedničko djelo). I duhom i tijelom trebala bi u liturgiji sudjelovati cijela sakupljena zajednica. Međutim još uvijek kod nas liturgija nije djelo zajednice. Zajednički duh i zajedničko sudjelovanje mnogo je potpunije u vanliturgijskim pobožnostima nego u liturgiji. Zajednica sakupljena u crkvi redovito je kod liturgije skupina ljudi koji svaki za sebe štiju Boga. Sjetimo se samo mnogobrojnih Misa u isto vrijeme na različitim oltarima. Ne vidimo drugoga prikladnijeg izlaza iz tog stanja nego uvođenje koncelebracije.

Ujedinjeni umom i srcem s Kristom, sa zajednicom svetih na nebu i na zemlji, trebali bi svi koji se okupljaju da vrše liturgiju biti jedno srce i jedna duša. Apostol želi stvoriti monolitnu zajednicu Božijih štovatelja: »*Pristupili ste k Sionskoj gori i gradu Boga živoga, nebeskom Jeruzalemu, k bezbrojnim anđelima, k svečanom zboru i sastanku prvorođenaca koji su upisani na nebesima, k Bogu sucu svega, k dušama pravednika koji su postigli savršenstvo, k Isusu posredniku Novoga Zavjeta i ka krvi očišćenja koja govori rječitije od Ablove*« (Hebr 12, 22-24). »*Nastojte sačuvati duhovno jedinstvo, povezani mirom: jedno tijelo i jedan Duh, kao što ste svojim pozivom pozvani k jednoj nadi! Jedan Gospodin, jedna vjera, jedno krštenje, jedan Bog i Otac sviju koji je nad svima koji djeluje po svima i u svima*« (Ef 4, 3-6).

Bogoslužje — ljudoslužje

Cjelokupna liturgija je usmjerena prema Bogu. Doduše, treba štovati i Božje sluge na nebu i na zemlji, no izgleda da je pažnja klera i vjernika od Boga kao središta previše pošla k periferiji. Moramo revidirati različite oblike štovanja svetih jer je to štovanje često izrazitije od štovanja Boga. I ljudima se katkada iziskuje preveliko štovanje. Npr. kod pontifikalne Mise često je u središtu pažnje biskup a ne Bog. Najočitija nastranost u ovom pogledu jest da vršioći bogoslužja imaju pred očima više ljude nego Boga. Bogoslužje je vrlo često nekakav nastup; sve je tako udešeno da se postigne neki estetski efekt. Nakit crkve, govori, muzika previše su usmjereni prema ljudima. Neka bogoslužje bude služba Bogu a ne ljudima: »*Ne budite sluge ljudima!*« (1 Kor 7,23). »*Što god činite činite sa svom dušom kao Gospodinu a ne ljudima*« (Kol 3,23).

Liturgijska molitva

Suvremeni život sa stotinama raznovrsnih oblika rada i apostolata sve više odvraća pažnju ljudi od Stvoritelja. Ljudi imaju sve manje i manje vremena za molitvu. Usudujem se reći da je samo mali dio privatnih i zajedničkih molitava doista uzdizanje srca i pamti k Bogu. Koliko ljudi razgovara s Bogom onako intenzivno kao što razgovara s ljudima? I kod onih ljudi koji su mnogo vremena u crkvi molitva je redovito samo rad usana.

Posebno važan uvjet za dobru molitvu je živa vjera koju Apostol hvali kod Mojsija: *»Invisibilem tamquam videns — Kao da vidi onoga koji se ne vidi«* (Hebr 11, 27). Filipljanima piše kako sâm zanosno moli: *»Molim s veseljem«* (Fil. 1,4). Sve opominje da neprestano i zahvalno mole: *»U svemu iznesite svoje potrebe Bogu prošnjom i molitvom prožeti zahvalnošću!«* (Fil 4, 6).

Molitva vjernih

Socijalna i ekumenska nastojanja zadnjih vremena moraju nas potaknuti da u katoličkom duhu više mislimo na potrebe cijele Crkve i čovječanstva. Učitelj naroda piše: *»Tako prije svega molim da se čine prošnje, molitve, zazivi, zahvaljivanja za sve ljude, za kraljeve i za sve koji su na vlasti da mogemo provoditi tih i miran život«* (1 Tim 2,1-2). *»U svakoj prigodi upravljajte u Duhu svakovrsne prošnje i molitve i radi toga bdijte s neprekidnom ustrajnosti i molitvom za sve svetel!«* (Ef 6, 18).

Nekadašnja »molitva vjernih« sačuvala se do danas obilno u istočnim liturgijama, a u rimskom obredu vrlo malo (na Veliki petak, Preces u Brevijaru, kod velikih litanja). Katoličkom, socijalnom, ekumenskom i liturgijskom duhu odgovara da kod bogoštovlja mnogo više spominjemo različite potrebe vjernika i nevjernika.

Nadahnite pjesme

Kao savršeni izraz pobožnosti i ljubavi sveta glazba mora biti sastavni dio bogoštovlja. U našim crkvama se redovito koliko toliko pjeva ali u nekim krajevima pretežno neliturgijski tekstovi. U velikom broju slučajeva crkvena je pjesma »nastup« pjevačkog zbora a ne eminentna molitva zajednice vjernika. Nadahnite biblijske pjesme zajednica vjernika vrlo

rijetko pjeva, a sasvim je očito da za njegu pobožnosti ni kakva druga vježba, pače ni razmatranje, ne može doprinijeti kao upravo te pjesme (naravno samo ako ih zajednica pjeva s razumjevanjem). Prvim kršćanima pisao je o tom Apostol: »Neka riječ Kristova obilno stanuje u vama! Poučavajte se u svakoj mudrosti i opominjite se međusobno! Na poticaj milosti pjevajte Bogu u svojim srcima psalmima, hvalospjevima i nadahnutim pjesmama! (Kol 3, 16). »Po njemu dakle prikazujmo Bogu stalno zahvalnu žrtvu to jest plod usana koje hvalom slave njegovo ime!« (Hebr 13,15).

Biblijska čitanja

Iz izvora božanske mudrosti po liturgiji kao kanalu puni se zdenac srca svakoga pojedinog vjernika: »Sve je Pismo nadahnuto od Boga i korisno za pouku, za karanje, za popravljanje i odgajanje u pravednosti da čovjek Božji bude savršen spreman za svako dobro djelo« (2 Tim 3, 6-17).

Sigurno će u reformiranoj liturgiji biti više biblijskih čitanja. Treba samo da ta čitanja kod svake Mise i u časlovu dopru do srca svih prisutnih. Neka se čitaju glasno i razgovjetno. Neka je svećenik, đakon, podđakon, čitač za vrijeme čitanja uvijek bezuvjetno okrenut prema slušaocima.

Na svakoj Misi nagovor

Naše se doba daleko udaljilo od Biblije i liturgije. Ljudi ne shvaćaju lako ni Božijih riječi ni Božijih misterija. Treba uspostaviti kontakt između Biblije i liturgije s jedne i prisutnih vjernika s druge strane. Stoga kod svake sv. Mise, pače i kod svakog drugog liturgijskog čina, pa makar da su i samo dvojica prisutnih, treba održati kratki nagovor, kratko upozorenje da zajednica shvati što ima doživjeti. Najbolje je da se to učini prije obreda ili negdje gdje je zgodno obred prekinuti. Tumačenja za vrijeme vršenja obreda treba svesti na najmanju mjeru a zatim postepeno što prije dokinuti. Kod svečanosti koje dulje traju (npr kod biblijskih vigilijs) lijepo bi bilo da govori više ljudi, za svakog čitanja po jedan. Bez ovoga propovijedanja i tumačenja molitva redovito nije iskreno zazivanje Boga niti je liturgija dostojno štovanje Boga: »Tko god zazove ime Gospodnje, spasit će se. Ali kako će zazivati onoga u koga nisu vjerovali? Kako li vjerovati u onoga za koga nisu čuli? Kako li čuti bez propovjednika?« (Rim 10, 13-14).

Kristova i naša Žrtva

Žrtva je najeminentniji čin bogoštovlja. Međutim ipak većina kršćana kudikamo intenzivnije doživljuje molitvu, svetu pjesmu i propovijed negoli žrtvu. Kod svete Mise moraju prisutni uznašojati da shvate što za njih znači obnavljanje Kristove žrtve i da toj žrtvi pridruže svoju ličnu žrtvu: »Ljubav nas Kristova nagoni jer smo došli do ovoga zaključka: Ako je jedan umro za sve onda su svi umrli. A on je umro za sve da živi ne žive više za same sebe nego za onoga koji je umro i uskrsnuo za njih« (2 Kor 5, 14-15). Papa Pio II u enciklici »Mediator Dei« traži da za vrijeme svete Žrtve svi prisutni koliko vŕše mogu uđu u Kristove osjećaje tako da svaki od njih može o sebi reći riječi sv. Pavla: »Christo confixus sum cruci — S Kristom sam na križ razapet« (Gal 2,19).

Prikazanje

Sudjelovanje vjernika u Kristovoj Žrtvi prije svega je unutarnje, ali to unutarnje sudjelovanje mora doći izražaja i na izvanjski način. Svakodnevni život vjernika s mnogobrojnim žrtvama je produženje onoga što je započelo u crkvi. Apostol o tom piŕe: »Predajte se Bogu!« (Rim 6,13).

No već od najstarijih vremena u liturgiju je uveden vidljivi izražaj spremnosti za žrtvu — doprinos za potrebe vjernika. Taj doprinos je tokom vremena izgubio dosta od svoga prvobitnog značenja. Kod mnogih kršćanskih naroda sve više se obnavlja sudjelovanje vjernika kod prikazanja jer je taj obred vrlo prikladan da bude škola vjernika za žrtvu i međusobnu ljubav. Sveti Pavao često piŕe »o sabiranju za svete« (1 Kor 16, 1), potiče vjernike »da što god čine čine iz ljubavi« (1 Kor 16,4) a njihov dar smatra Bogu ugodnom žrtvom: »Primio sam... slatki miris, prijatnu i ugodnu žrtvu Bogu« (Fil 4,18). »Dobročinsva i darežljivosti ne zaboravljajte jer se takvim žrtvama ugađa Bogu!« (Hebr 13,16).

Večera s Kristom i s braćom

Makar da je čovjek po svojoj naravi socijalno biće, individualistički elementi često paraliziraju čovjekovu sklonost za zajednicu. Ako igdje, to bi na osobit način u obredu sv. Pričesti — večere vjernika zajedno s Kristom i s braćom — trebao da dođe do izražaja duh zajednice. Međutim Pričest je danas uglavnom izoliran doživljaj pojedinih kršćana, pače

često i onda kad se pričešćuju preko Mise. Za vanjski izgled današnjeg pričešćivanja vjernika nije ništa pretjerana Pavlova riječ: »Kad se vi sakupljate u jedno, to već nije blagovanje Gospodnje večere« (1 Kor 11,20). Na podvojenost vjernika kod euharistijske večere odnosi se Pavlov ukor: »Što da vam rečem? Da vas pohvalim? Za ovo ne hvalim« (1 Kor 11, 22).

Tako doista ne smije biti. Pričest je zajednički čin — liturgija u najjemenitijem smislu. To je »communio cum Deo et fratribus — zajednica s Bogom i s braćom«. Zacijelo nas svaka Pričest združuje s Bogom i s braćom, ali bi zajednička Pričest za vrijeme zajedničkog sastanka cijele župske zajednice i trebala na vidljiv način svjedočiti da shvaćamo Pavlov dokaz za jedinstvo otajstvenog tijela Kristova: »Zar nije blagoslovljeni kalež koji blagoslivljamo zajednica krvi Kristove? Zar nije kruh koji lomimo zajednica tijela Kristova? Budući da je samo jedan kruh, svi smo jedno tijelo jer smo svi dionici jednoga kruha« (1 Kor 10, 16-17).

Svakoga dana moramo izvršiti mnogo važnih poslova, ali nije najmanje važan posao oko unapređenja našega jedinstva s Bogom i s braćom! Svakog dana na mnogo mjesta moramo čekati, ali pričekajmo onda jedan drugoga i kad se okupljamo oko svetog stola Gospodnje večere! Ne prezrimo jednostavnu ali važnu opomenu: »Itaque, fratres mei cum convenitis ad manducandum invicem expectate! — Dakle, braćo moja, kad se sastajete za blagovanje, počekajte jedan drugoga!« (1 Kor 11,33).

Čaša krvi Gospodnje

U 11. poglavlju 1. poslanice Korinćanima u četiri uzastopna retka (25, 26, 27 i 28) dolazi izraz »čaša« i »piti«, a u slijedećem (29) retku dva puta izraz »piti«. To skreće našu pažnju na pričest vjernika pod obe prilike. Ovdje želim samo upozoriti da trijezno razmotrimo sve pojedine riječi izraza prije posvećenja kaleža: »ACCIPITE ET BIBITE EX EO OMNES — UZMITE I PIJTE IZ NJEGA SVI«. Da li je to doista presmjelo dozvoliti da odrasli vjernici »uzmu« rukom kalež? Mislim da nije. Nisam za nikakve cjevčice ili žličice nego da se pije »iz« kaleža (čaše). Najidealnije je doista da »piju svi« iz jednoga kaleža (čaše) jer je to očigledan dokaz jedinstva vjernika. No ako je to nemoguće postići, neka onda svak ima svoju čašu.

Oltar

Pavao s ponosom ističe: »*Habemus altare — Mi imamo oltar*« (Hebr 11,28). Kao središtu crkve i bogoštolja oltaru treba ponovo vratiti prvobitnu važnost i poštovanje. Neka je u crkvi samo jedan oltar. S oltara ukloniti što ne spada na žrtvu. Na suvremenim oltarima više nema kipova. Kardinal Lercaro je za svoju nadbiskupiju naredio da se ni cvijeće ne stavlja na oltar. Svakako sam za to da ni svjećnjaci ne budu na oltaru nego oko oltara. Oltarski križ neka bude dovoljno velik i vidljiv svim prisutnima. Možda je bolje da ni križ ne bude na oltaru nego da visi iznad oltara ili da je pričvršćen na sredini apside. Ni crkvena zajednica ne treba da se ponosi čim drugim osim onim čim se ponosi Pavao: »*Ne dolikuje da se dičim ičim drugim osim križem Gospodina našega Isusa Krista*« (Gal 6,14). Najljepši nakit oltara neka budu »*circumstantes*« — vjernici koji okružuju oltar i sudjeluju u bogoslužju.

Vidljivi izražaj pobožnosti

Nutarnja pobožnost je duša cijeloga bogoštolja. Bez ove pobožnosti vanjsko bogoštolje uopće nije bogoštolje. Liturgija pretpostavlja i uzgaja pobožnost koju Apostol preporučuje: »*Pobožnost koristi svemu jer joj pripada obećanje života, sadašnjega i budućega*« (1 Tim 4,8). Vanjsko držanje zajednice vjernika izražaj je njihove pobožnosti ali također i sredstvo za jačanje pobožnosti. Izakoncilsko izdanje liturgijskih knjiga sigurno će o tome donijeti pojedinačne odredbe. Čini se da nema zapreke da kod glavnih liturgijskih molitava i vjernici drže uzdignute ruke kako to određuje Apostol: »*Hoću dakle da se ljudi mole na svakome mjestu podižući čiste ruke*« (1 Tim 2,8-9).

Žene u liturgiji

U javnom životu crkve žene su sve to aktivnije. Nadamo se da će u buduću biti još aktivnije. Sve ono što spada na zajednicu vjernika redovito treba da vrše jednako žene kao i muškarci, ali nikako ne dolikuje da žene u liturgiji vrše pojedinačne uloge kao što su uloga ministranata, čitača, tumača, orguljaša, pjevača i slično. Jasna je Apostolova odredba: »*Kao i u svim crkvama svetih žene neka na sastancima šute! Njima se ne dopušta govoriti... Ne dolikuje ženi da govori na sastanku*« (1 Kor 34-35).

Više slobode

Mnogobrojni liturgijski propisi vrlo su često bili uzrok da se liturgija skrutila i okamenila. Ono što je od sporednog značenja treba da postepeno ustupi mjesto onom što je bitno. Sve više prodire mišljenje da i liturgijsko jedinstvo cijele Crkve treba ponešto ustupiti mjesto usklađenosti sa životom koji je vrlo raznolik. Dok je liturgija bila mrtvi fosil, ništa nije smetalo što je bila vezana mnogobrojnim zakonima. No ako treba da liturgija postane život puka Božjega (a to je jasno da treba), onda se na njoj mora odraziti jedno od osnovnih obilježja svakog života — sloboda. Pavlove riječi su nadahnute riječi: *»Gdje je Duh Gospodnji ondje je sloboda«* (2 Kor 3,17). *»Nebeski Jeruzalem je slobodan, on je naša majka«* (Gal 4,26). *»Tako, braćo, nismo djeca ropkinje nego slobodne. Krist nas je oslobodio da ostanemo slobodni«* (Gal 4, 31).

Rationabile obsequium — Razumna služba

Budimo iskreni i priznajmo što vjerni puk ima danas od liturgije. Vrlo malo! *»Oči imaju a ne vide, uši imaju a ne čuju sve do dana današnjega«* (Rim 11,8). Puk doista treba poučiti i uzgojiti ali jednako i liturgiju treba učiniti pristupačnom i razumljivom puku. Zastarjele i neshvatljive simbole treba zamijeniti suvremenima i lako shvatljivima a liturgijski jezik mora biti razumljiv sakupljenoj zajednici. Pavlovi dokazi o razumljivom jeziku kod zajedničkih sastanaka vjernika vrlo su očigledni: *»Ako ne poznajem značenja glasa bit ću tuđinac onomu koji mi govori, a onaj koji govori bit će meni tuđinac«* (1 Kor 14,11). *»Ako trublja nejasan glas daje, tko će se spremati za borbu? Tako je i s vama. Ako, govoreći darom jezika, ne govorite razumljive riječi, kako će se razumijeti što govorite? Govorit ćete u vjetar«* (1 Kor 14, 8-9). *»Kako će neupućeni, ako se ti zahvaljuješ srcem (na njemu nerazumljivom jeziku) reći Amen na tvoju zahvalu kad ne zna što govoriš? Tvoja je zahvala, bez sumnje, dobra ali drugi se ne izgrađuje (1 Kor 14, 16-17).*

Naše bijedno bogoštovlje

Očito je da je ono što je božansko u liturgiji sasvim uzvišeno i savršeno, ali ono ljudsko ne će nikada biti savršeno ni Boga dostojno. Uza sve to mi moramo uložiti svu pažnju

da sve izvršimo što je moguće dostojnije i skladnije. »Neka sve bude pristojno i uredno!« (1 Kor 14,40). No ako nepristran čovjek promatra kako se štuje Bog po našim crkvama, uvjerit će se da je imao pravo sv. Pio X kad je pisao: »Uzaludno je ufanje da će sići obilati blagosov Božji ako naše poštovanje prema Najvišem, umjesto da se popne uvis poput miomirisna daha, ono naprotiv utiskuje u Gospodnju ruku bič kojim je božanski Spasitelj jednom istjerao iz hrama nevrijedne oskvrnitelje« (Documenta pontificia I, 13).

Moramo priznati da se u velikoj većini naših crkava vršio bogoštovlja ne drže ni duha, ni smisla, ni slova liturgijskih zakona. Spomenimo samo pjevane Mise kod kojih ulogu zbora vrši jedan pjevač (ili pače pjevačica) a zajednica vjernika niti »Amen« ne odgovori. Sv. Pavao spominje da je za kršitelje propisa starozavjetnog bogoslužja bila određena smrtna kazna, pa ozbiljno opominje pripadnike Novoga Zavjeta »Koliko će goru zaslužiti kaznu onaj koji pogazi Sina Božjega i nečistom proglasi krv Zavjeta kojom je povećan i teško uvrijedi Duha milosti? ... Strašno je upasti u ruke Boga živoga« (Hebr 10,29 i 31). »Služimo ugodno Bogu s poštovanjem i strahopočitanjem. Jer Bog je naš oganj koji sažiže« (Hebr 12,28-29).

Sanctificatio nostra – Naše posvećenje

Sve što god se poduzme za obnovu i unapređenje liturgije treba da vodi dvostrukom cilju: većoj slavi Božjoj i potpunijem našem posvećenju. Pavao to ovako izražava: »Da se život Isusov odrazi u našem smrtnom tijelu« (2 Kor 4,11).

Liturgija nas posvećuje po sebi i po mjeri našega sudjelovanja. U pitanju kako doći u dodir s Bogom po liturgiji i kako na sebi odraziti Božji život mogu unijeti mnogo svjetla Pavlove riječi: »Svi mi koji otkrivena lica promatramo kao u ogledalu slavu Gospodnju preobražavamo se u tu istu sliku svaki čas slavniju, dakako djelatnošću Gospodina koji je Duh« (2 Kor 3,18). U Pavlovu duhu po dostojnom sudjelovanju u liturgiji, zaronimo u dubinu Kristova misterija koji je opjevan u starodrevnoj pjesmi, a vjerojatno se pjevao na sastancima u Pavlovo doba:

»Onaj koji se u ljudskoj naravi očitovao,
Duhom opravdao,
anđelima ukazao,

koji je propovijedan poganima,
komu je svijet vjerovao,
koji je uznesen u slavi« (1 Tim 3,16).

* * *

U jeku Drugoga Vatikanskog koncila, u jeku intenzivnog nastojanja oko liturgijske obnove po cijelom svijetu, smatrao sam potrebnim da čitatelji »Službe Božje« čuju o osnovnim liturgijskim problemima Pavlov glas koji nije ništa manje suvremen od najsuremenijih liturgijskih pisaca.

Pavlovim mislima dadao sam nekoliko svojih misli da današnji liturgijski život doveden u vezu sa životom onog doba kad je on živio. Štošta sam otvoreno rekao. »Audacius scripsi! Odvažio sam se i napisao!« (1 Kor 15,34).

Promotrimo i ostvarimo što više možemo.

»Pokažimo se kao Božji službenici« (2 Kor 6,4).

»Evo sad je vrijeme prijatno, evo sad je dan spasenja!« (2 Kor 6,2).

»Braćo moja predraga, budite čvrsti, nepokolebivi, uvijek napredujte u djelu Gospodnjem (liturgija!), svjesni da vaš trud nije uzaludan u Gospodinu!« (1 Kor 15, 58).

»Čas je da se od sna probudimo!« (1 Kor 15, 58).

»Evigilate justii! — Probudite se, pravednici!« (1 Kor 15, 34).

Dr o. Jure Radić

ECCLESIAM PLANTAVERUNT

Pred 1100 godina prve su krijesnice kršćanstva, koje su bile zapaljene na slavenskom tlu, dobile novi sjaj i novi poticaj. Najednom su se počele množiti. Radosna i blaga vijest Kristova evanđelja po prvi se puta navješta razumljivim jezikom. Križe se usađuje u slavensku zemlju. Crkva se rađa.

Dva brata Grka, Ćiril i Metod, širom su otvorila vrata Crkve slavenskim narodima.

Verbo et labore Ecclesiam plantaverunt...

Oni su najprije sami bili duboko ukorijenjeni u Crkvi. Poznavali su Crkvu, ljubili je i služili joj. Svě su svoje sposobnosti stavili u službu Bogu i njegovoj Crkvi. Njihove ranije vjerske i političke misije, koje im je povjeravao Bizanski

*Sv. Ćiril i Metod s Dulčičeve freske u crkvi Gospe od Zdravlja
— Split*